

CRITERII ȘI PRINCIPII ALE DEZVOLTĂRII DURABILE DIN PUNCTUL DE VEDERE AL RESURSELOR ACESTEIA

Prof.dr. Gheorghe ZAMAN,
Academia Română

Membru corespondent al Academiei Române, director al Institutului de Economie Națională, președinte al Asociației Generale a Economiștilor din România (AGER), decan al Facultății de Management Financiar-Contabil din cadrul Universității „Spiru Haret” – București. Este absolvent al Facultății de Comerț Exterior din cadrul ASE. A publicat 25 volume (autor și coautor), din care 8 apărute în străinătate, și circa 297 studii și articole în periodice de specialitate, multe în reviste sau edituri străine. Premii și distincții: Premiul „P.S.Aurelian” al Academiei Române, 1998; Laurii „Tribunei Economice”, 1999; Ordinul Național „Steaua României” în Grad de Cavaler, 2003; Comandor al Ordinului „Meritului Cultural” – cercetare științifică, februarie 2004; Diploma de onoare „Pro Scientia”, CNCSIS, MEdC; Membru de onoare, diplome de excelență și distincții la mai multe universități și instituții.

Conf.dr.ing. Zenovic GHERASIM,
Facultatea de Management
Financiar-Contabil – București

Prodecan al Facultății de Management Financiar Contabil București din cadrul Universității „Spiru Haret”. Este absolvent al Academiei Tehnice Militare (1978) și al Facultății de Cibernetică, Statistică și Informatică Economică din cadrul ASE (1991). Din 1985 este cadru didactic (1998, conferențiar universitar) și cercetător științific (2000, CS I) în învățământul superior militar și economic. A realizat și condus proiecte de sisteme electronice și informatice. Dintre domeniile sale de specializare se menționează: sisteme electronice și informatice, sisteme de modelare și simulare, sisteme baze de date, sisteme expert, managementul proiectelor (2000, evaluator CNCSIS). Este autor și coautor a peste 140 de lucrări științifice publicate – articole, studii, cărți, comunicări științifice, invenții și inovații, dintre care 18 cărți și manuale universitare. Este membru AGIR și membru AGER.

REZUMAT

Dezvoltarea durabilă a societății implică, în contextul a ceea ce se sintetizează prin dualismul sistem-ecoefficiență, grija omenirii față de situația actuală și viitoare a resurselor sale naturale, energetice, materiale și informaționale. Alături de abordarea responsabilă pentru generațiile viitoare, utilizarea eficientă a resurselor naturale, energetice, materiale și informaționale presupune, în același timp, potențarea funcționării unei economii durabile pentru satisfacerea cerințelor actuale ale societății umane. Lucrarea tratează un ansamblu unitar și coerent de criterii și principii specifice managementului strategic și integrat al dezvoltării durabile, în raport cu creșterea eficienței folosirii resurselor naturale, energetice, materiale și informaționale. În funcție de aceste criterii și principii, sunt detaliate obiectivele și prioritățile pilonului economic al dezvoltării durabile în țara noastră, precum și reperele managementului strategic al dezvoltării durabile în România.

ABSTRACT

In the context of ecosystem-ecoefficiency duality, sustainable development of society involve the care of humanity for its actual and future resources. Efficient use of natural, energetic, material and informational resources suppose both the responsible approach for the future generations and the intensifying of the sustainable economy working for the actual requirements satisfaction of the society. Work presents an unitary and coherent ensemble of the strategic and integrated management criteria and principles of the sustainable development in respect to the efficiency increase of the natural, energetic, material and informational resources. Depending on these criteria and principles, the objectives and the priority of the sustainable development economic pillar in our country and the sustainable development strategic management reference points in Romania are described in detail.

1. RESURSELE DEZVOLTĂRII DURABILE

Esența dezvoltării durabile a societății umane este dată de modul de gestionare, actuală și viitoare, a *resurselor sale naturale, energetice, materiale și informaționale*, în raport cu obiectivele creșterii economice și asigurarea unei calități din ce în ce mai bune a vieții și a mediului.

Cele mai multe entități umane aspiră la realizarea dezvoltării economice pentru a securiza creșterea standardelor de viață și pentru a proteja și îmbunătăți mediul înconjurător, atât pentru ele însele cât și pentru generațiile viitoare. Reconcilierea acestor două aspirații reprezintă nucleul conceptului de dezvoltare durabilă și se sintetizează prin *dualismul ecosistem-eficiență*. Atât protecția mediului cât și activitatea economică afectează calitatea vieții. Deseori, investițiile economice și protecția mediului „*merg mână în mână*”, această convergență reprezentând situația ideală.

Dezvoltarea economică este realizată nu numai pentru satisfacerea nevoilor materiale de bază, ci și pentru a furniza resursele de îmbunătățire a calității vieții în direcții ca sănătatea, educația și un mediu bun. Multe forme de dezvoltare economică fac apel la mediu, în sensul că ele folosesc resursele naturale, energetice, materiale și informaționale (resurse aflate, de cele mai multe ori, la limită) și generează produse poluante și deteriorări ale mediului. Dar, în același timp, există multe căi prin care anumite tipuri de activitate economică pot proteja sau îmbunătăți mediul înconjurător. Acestea includ măsurile de eficientizare a utilizării resurselor naturale, energiei, materialelor, informațiilor, tehnologii și tehnici îmbunătățite de management, o mai bună proiectare și marketing pentru produse, minimizarea deteriorărilor aduse mediului (tehnologii nepoluante, tehnologii mici consumatoare de materiale și energie, tehnologii de valorificare a deșeurilor, biotehnologii etc.), practici agricole prietenoase pentru mediu, o mai bună utilizare a pământului și construcțiilor, eficiența îmbunătățită a transporturilor etc. Una dintre provocările majore ale dezvoltării durabile este de a găsi căi de încurajare a activităților economice prietenoase pentru mediul înconjurător și a descuraja activitățile care provoacă deteriorări ale mediului (poluarea aerului, apelor și solului, respectiv subsolului).

Deoarece mediul și resursele sale sunt partajate între diverși utilizatori, pentru extinderea largă a protecției și economisirii acestora este necesară *acțiunea colectivă*. Deciziile asupra dezvoltării economice trebuie luate avându-se în vedere *costurile poluării potențiale și deteriorărilor aduse mediului*, precum și *valoarea resurselor care sunt consumate* și, prin conversie, *valoarea ori-*

căror îmbunătățiri aduse mediului. Totuși, deseori, este dificil de stabilit care sunt *costurile de mediu*, ce *cantitate de resurse* poate fi utilizată fără a afecta regenerarea acestora și ce *beneficii* există sau vor fi asigurate ca urmare a unei anumite acțiuni umane. Mediul se tratează ca un *bun gratuit*, aflat la dispoziția tuturor participanților la activități de toate tipurile (nu numai economice). Un obiectiv cheie al politicilor de dezvoltare durabilă este de a preveni această situație, prin asigurarea că toate costurile și beneficiile sunt distribuite echitabil, cum se cuvine. Obiectivul prezentat este avut în vedere în totalitate la *stabilirea deciziilor majore economice* în sectoarele public și privat, în cadrul unui *management strategic și integrat al dezvoltării durabile*, pe toate nivelurile de dezvoltare (local, regional, național și global). În ceea ce privește *resursele naturale și energetice*, activitățile se desfășoară pe două direcții principale: *utilizarea rațională a resurselor naturale* prin tehnologii de prelucrare economică (reducerea și reciclarea deșeurilor), respectiv *reducerea consumului și folosirea unor surse neconvenționale de energie*. În prezent, accentul se pune pe utilizarea rațională a resurselor naturale și energetice, devenit astfel un imperativ al prezentului. Alături de acestea, *resursele materiale și informaționale* completează ansamblul resurselor dezvoltării durabile.

2. PRINCIPII ȘI CRITERII ALE DEZVOLTĂRII DURABILE

Un *principiu de sustenabilitate* este un principiu avut în vedere la fundamentarea managementului strategic și integrat al dezvoltării durabile. Un *criteriu de sustenabilitate* presupune că, la un nivel minim, generațiile viitoare nu ar putea să trăiască mai rău decât generațiile actuale. În afară de eliminarea ratei de discount pozitive, *criteriul valorii actuale* poate fi completat cu alte criterii, cum este, de exemplu, *sustenabilitatea*. Criteriul sustenabilității cere îndeplinirea condițiilor necesare pentru un acces egal la baza de resurse de către fiecare dintre generațiile viitoare. Aceasta înseamnă o viziune holistică asupra dezvoltării, echitabilitate bazată pe autonomie și autoregenerabilitate realizată cu ajutorul și transferul tehnologiilor adecvate, participarea, valorificarea condițiilor locale și a diversității, echitabilitatea intergenerațională, viziunea sacră asupra vieții¹.

Sustenabilitatea presupune selecția și desfășurarea tehnologiilor care soluționează problemele cu cât mai puține opțiuni viitoare posibile.

¹ David Crocker – *Criteria for Sustainable Development*, University of Arizona Press, Tucson, 2002.

Biodiversitatea reprezintă o condiție obligatorie majoră pentru un mediu durabil. Biodiversitatea înseamnă o diversitate a speciilor, a ecosistemelor și, în principal, a diversității genetice în interiorul unei specii care garantează capacitatea de adaptare. Cu cât este mai mare numărul de specii care compun un sistem ecologic (formează o comunitate), cu atât este mai puternic ecosistemul să reziste împotriva deteriorărilor de mediu.

Există definite, în decursul timpului scurs de la formularea conceptului de dezvoltare durabilă, o întreagă gamă de criterii posibile pentru *formularea pragurilor de sustenabilitate*. La o extremă se situează *nivelul cu efect zero* sau cu presiune zero sau, cu aproximație, un nivel bazat pe o referință istorică (de exemplu, diversitatea speciilor, nivelurile de aciditate a solurilor din 1850 sau alți indicatori ai situației preindustriale a mediului). La cealaltă extremă se situează *nivelul fără efecte*, în termeni de impacturi manifeste cunoscute asupra receptorilor relevanți. Situațiile intermediare ale gamei de criterii posibile sunt poziționate între „presiune zero” și „fără efecte”.

Un concept cheie folosit în descrierea criteriilor este *prezervarea*, care se referă, de regulă, la bogăția de specii, abundența, diversitatea, diversitatea ecologică, un număr mare de specii endemice, un număr mare de rezerve de gene importante, habitat.

Criteriile fundamentale ale dezvoltării durabile, stabilite de Comisia Comunității Europene încă din anul 1993, sunt următoarele:

- menținerea în totalitate a *calității vieții*;
- menținerea unui *acces continuu la resursele naturale*;
- evitarea deteriorărilor permanente asupra *mediului încojurător*.

În anul următor, 1994, *Grupul de lucru asupra dezvoltării durabile de la Salzburg*, Austria, a cuprins în grupul de criterii ale dezvoltării durabile: umanismul și calitatea ridicată a vieții, prezervarea diversității culturale și regionale, distribuția echitabilă a bogăției și resurselor, supraviețuirea umană, prezervarea deteriorării ireversibile sau exploatarea resurselor naturale, stabilizarea în interiorul capacității purtătoare a ecosistemelor, prezervarea biodiversității.

O interesantă clasificare a criteriilor, din diferite perspective, este dată de Daniel Loucks, la Universitatea Cornell, Ithaca, SUA:

1) *din perspectivă sociologică*: împlinirea și participarea publică, mobilitatea socială, coeziunea socială, identitatea culturală, dezvoltarea instituțională;

2) *din perspectivă ecologică*: integritatea ecosistemului, capacitatea purtătoare, reducerea impacturilor globale adverse;

3) *din perspectivă economică*: eficiența, creșterea, echitatea;

4) *din perspectivă inginerescă*: folosirea eficientă a energiei și resurselor naturale, minimizarea pierderilor, reciclarea și reutilizarea, evaluarea economică și de mediu comprehensivă, folosind analiza pe întregul ciclu de viață.

Managementul strategic al dezvoltării durabile presupune, pe lângă stabilirea unor obiective pe termen lung (15–20 ani), compatibilizate cu cele pe termen scurt și mediu, și aplicarea unui *set de principii și criterii* validate eficient pe plan internațional, la care ne vom referi în continuare.

• **Managementul integrat** este principiul care presupune abordarea în manieră *unitară și holistică* a proceselor de producție, procesare, transport, distribuție, utilizare și depozitare, ținând seama de ciclul de viață al produselor și tehnologiilor, implicarea stakeholderilor, coordonarea interinstituțională, sinergiile pentru cea mai bună utilizare a resurselor și evitarea unor duplicări necesare.

• **Echitatea intergenerațională** este o cerință sine qua non potrivit căreia generația prezentă are dreptul de a folosi și beneficia de resursele pământului, cu obligația de a ține seama de impactul pe termen lung al activității acesteia și de a susține baza de resurse și mediul global și în beneficiul generațiilor viitoare.

• **Precauția** reprezintă instrumentul decizional prin care se întreprind acțiuni de răspuns (contracarare) la amenințările legate de pagubele serioase și ireversibile cauzate sănătății umane și/sau mediului, atunci când nu dispunem de o informație științifică necesară.

• **Abordarea ciclului de viață** al bunurilor, serviciilor și tehnologiilor evaluează consecințele asupra mediului generate de efectele economice legate de diferitele stadii ale prelucrării și valorificării produselor de piață.

• **Prevenția** presupune stabilizarea prejudiciilor aduse sănătății umane și a capitalului natural de fenomenele și procesele economice care ar putea fi prevenite prin investiții și costuri de modernizare, reparații, tratare sau compensare; este cunoscut că prevenirea unor prejudicii este cu mult mai eficientă decât înlăturarea consecințelor după ce acestea s-au produs.

• **Substituția** presupune înlocuirea unor produse și servicii ineficiente, mari consumatoare de resurse de mediu cu altele mai eficiente și cu impact ecologic mai redus și mai puțin dăunătoare.

• **Principiul „poluatorul plătește”** sau al internalizării costurilor marginale externe (externalităților negative) stabilește folosirea mecanismelor de piață pentru ca poluatorii să suporte în totalitate costurile sociale și de

mediu ale activității lor și ca aceste costuri să fie reflectate în prețurile și tarifele bunurilor și serviciilor.

- **Internalizarea externalităților pozitive** (beneficiilor marginale externe) vizează folosirea unui sistem de subvenții corective, stimulente pentru activitățile care generează beneficii marginale la părțile terțe, fără ca acestea să plătească (cercetare-dezvoltare, protecția mediului, educație, dezvoltare regională, întreprinderi mici și mijlocii etc.).

- **Participarea publică** presupune *accesul nerestricționat la informația privind mediul și resursele sale*, cu anumite excepții justificate (informații confidențiale de afaceri), dreptul publicului de a lua parte la deciziile în domeniul mediului și al resurselor sale și de a lua în considerare consecințele acestora, posibilitatea de a reacționa a părților implicate (interesate) din societatea civilă, dreptul de a cunoaște din timp posibilele riscuri de mediu și asupra resurselor.

- **Principiul bunei guvernări** prevede ca autoritățile și instituțiile statului să-și desfășoare activitatea transparent, eficient și onest, în condițiile prevenirii și penalizării poluării și ale promovării protecției mediului.

- **Parteneriatele privat-public și public-privat** se bazează pe cooperarea directă, inter și intrainstituțională, între părțile interesate (*stakeholders*) reprezentate de autorități și instituții publice, ONG, grupuri și firme industriale, rețele și oameni de afaceri, care împreună pot obține, prin cumularea expertizei și eficienței proprii, o valoare adăugată superioară pentru sustenabilitatea creșterii economice la nivelurile macro și microeconomic.

- **Cooperarea între state** include *reponsabilități comune*, dar diferențiate, în funcție de nivelul de dezvoltare a țărilor; se pot aplica o serie de abordări diferențiate în ceea ce privește obligațiile economico-financiare pentru protecția mediului la nivel local, regional și internațional, țările dezvoltate recunoscând faptul că le revine o responsabilitate mai mare, inclusiv în ceea ce privește acordarea de asistență țărilor în curs de dezvoltare sau cu economie de piață emergentă.

Principiile și abordările criteriale ale managementului strategic al dezvoltării economice durabile a României sunt în deplin consens cu spiritul și recomandările Declarației de la Rio, Agendei 21, Declarației Mileniului și ale celorlalte documente aprobate prin consens la *summit*-urile mondiale ale dezvoltării durabile.

Pe plan mondial există și *abordări sectoriale* în ceea ce privește criteriile și principiile dezvoltării durabile, din punctul de vedere al resurselor acesteia. În cele ce urmează se prezintă, ca exemplu, câteva *criterii și principii ale pădurilor durabile (sustainable forest)*¹,

¹ www.iisd.org

formulate de guvernul canadian încă din anul 1992. Pădurea, ca unul dintre cele mai importante ecosisteme naturale, reunește diverse complexe de plante, animale, sol, apă și aer, ca produs al unei evoluții și adaptări la modificări milenare. Managementul pădurii durabile presupune menținerea integrității, capacității productive, regenerabilității și biodiversității. Dintr-un alt punct de vedere, managementul integrat al ecosistemului pădure înseamnă managementul fondului natural de pădure (*natural landscapes*), al proceselor ecologice, al speciilor de animale sălbatice și al activităților umane. Managementul pădurii durabile se realizează prin cooperarea locală, regională, națională și internațională, cu scopul de a menține ecosistemele de pădure, cu acțiuni în concordanță atât cu legislația cât și cu aspirațiile de mediu, economice, sociale și culturale ale comunităților înconjurătoare pădurii.

3. OBIECTIVE ȘI PRIORITĂȚI ALE PILONULUI ECONOMIC AL DEZVOLTĂRII DURABILE ÎN ROMÂNIA

Întrebarea privind posibilitatea realizării dezvoltării economice durabile a României nu poate avea decât un răspuns „*afirmativ*”, condiționat de îndeplinirea unor cerințe *sine qua non* a căror conștientizare, cât mai urgent cu putință, în mentalul tuturor nivelurilor societale, face parte din instrumentarul de bază al reușitei.

Pilonul economic al dezvoltării durabile a României, căruia i se adaugă în mod complementar și independent cel social, ambiental și cultural, are câteva *obiective și priorități*.

Un prim obiectiv macroeconomic fundamental este *creșterea permanentă a PIB*, pe baza aplicării programului strategic și tehnic contemporan, în ritmuri relativ înalte, care să asigure atingerea nivelului mediu al PIB per capita al UE-27 într-un orizont realist de timp (de exemplu, până în 2005, ceea ce ar presupune un ritm mediu anual de creștere în perioada 2007 – 2025 de cel puțin 6,5%). Această creștere presupune un efort investițional susținut, cu eficiență ridicată, o dinamică înaltă a productivității totale a factorilor de producție, dar mai ales satisfacerea *criteriului ecoeficienței* de a „realiza mai mult cu mai puțin” consum de resurse naturale, materiale, energetice și umane.

În cursa de diminuare a decalajelor (*rattrapage, catching-up*) economice și sociale dintre România și țările dezvoltate, managementul strategic la nivelurile macro, mezo și micro va fi nevoit să monitorizeze și evalueze strategii și substrategii ale creșterii economice durabile care să includă adecvat *factorul ecologic*, într-un

proces de creștere /descreștere diferențiată a sectoarelor economice, a ramurilor, subramurilor și grupelor de produse și servicii, în concordanță cu evoluția parametrilor cererii viitoare interne și externe, de bunuri și servicii. În această idee, trebuie avută în vedere alinierea la legislația și standardele UE și respectarea lor ulterioară, indiferent dacă este vorba de *chibritul ecologic* (se stinge instantaneu fără flacără, în timp ce chibritul clasic – ce ocupă în prezent în România o cotă de piață de 70–80% – se stinge fără flacără în 20 de secunde), de *stațiile ecologice de epurare a apei* (la nivelul anului 2006, Bucureștiul este singura capitală europeană care nu dispune de o astfel de stație) sau de *păduri*. Ca urmare a retrocedărilor de păduri, mulți proprietari le „rad” de pe fața Pământului. Un exemplu elocvent este distrugerea Parcului Național Piatra Craiului, cu o suprafață de 14 800 ha.

Managementul sustenabilității creșterii economice durabile în România are ca obiectiv de asemenea *menținerea ratei anuale a inflației la niveluri de o singură cifră*, intervalul 1% până la cel mult 5% fiind cel căruia va trebui să i se acorde cea mai mare atenție. Se știe că inflația reprezintă un factor cu entropie economică, socială și de mediu ridicată care subminează expectațiile raționale și mărește gradul de incertitudine și risc, inclusiv în cazul dezastrelor naturale. Cea mai sănătoasă cale de reducere a nivelului inflației este reducerea costurilor (inclusiv a *consumului total și unitar de resurse* de mediu), creșterea competitivității și a productivității mai rapid decât creșterea salariilor.

Un al treilea obiectiv major al pilonului economic al dezvoltării durabile se referă la *asigurarea unui înalt nivel al gradului de ocupare a forței de muncă disponibile și reducerea ratei șomajului* la nivelul său „natural” (4–5%), inclusiv prin promovarea unui *parteneriat public – privat*, generator de locuri de muncă (*job creation*) cu productivitate ridicată, utilizarea unor mecanisme de redistribuire a veniturilor, în cazuri justificate, evitându-se încurajarea mentalității de a nu munci pentru a „beneficia” de ajutor social.

Întreprinderea unor activități strategice și de coordonare pentru dezvoltarea economică durabilă la nivel național în prezent constituie o preocupare a mării majorități a statelor care se află în *diferite stadii ale procesului de elaborare, implementare, monitorizare și evaluare a strategiei naționale de dezvoltare durabilă*, ca urmare a recomandării Summit-ului Mondial al Dezvoltării Durabile de la Johannesburg (septembrie 2002). Puține state în prezent își permit să nu aibă o strategie a dezvoltării economice durabile ca reper pentru fundamentarea unor decizii eficiente pe termen lung.

Eficientizarea managementului strategic al creșterii economice sustenabile a României include o serie de

factori interni și externi legați de deteriorarea factorilor de mediu, creșterea frecvenței fenomenelor meteo extreme cu implicații economico-sociale de mare anvergură și pe termen foarte lung, la nivel local, regional, național și planetar.

Ca urmare a creșterii importanței și acutizării problemelor dezvoltării durabile, în anul 2000 a fost adoptată la Friibergh (Suedia) declarația privind promovarea *Științei Sustenabilității (Statement on Sustainability Science)* care își propune să îmbunătățească substanțial, chiar dacă limitat, „interacțiunile dintre natură și societate”, ținând seama de faptul că, în ultimele decenii, direcția de dezvoltare a omenirii nu este sustenabilă, precum și de necesitatea reconcilierii scopurilor evoluției sociale cu limitele ecologice ale planetei pe termen lung, acordându-se o atenție specială modului în care schimbările de mediu se repercutează asupra societății. Racordarea cât mai eficientă a științei și tehnologiei la obiectivele și mijloacele sustenabilității economice, sociale și ecologice a devenit o preocupare și o necesitate stringentă, cea mai bună dovadă fiind cele 48,2 milioane de trimiteri pe *website-ul Google*, dintre care 11,7 milioane referitoare la SUA, 8,67 milioane la Anglia, 850 000 la Ungaria și 580 000 la România.

Știința sustenabilității diferă radical față de actualele domenii ale științei în ceea ce privește structura, metoda și conținutul. Este vorba de noi abordări legate de nonlinearitate, complexitate, decalaje mari de timp între acțiunile economico-sociale și consecințele acestora, dezvoltarea de teorii specifice și modele semicantitative. Soluționarea provocărilor științei sustenabilității necesită o stabilire mai clară a responsabilității guvernării, o îmbunătățire a democrației, o conștientizare mai puternică a cetățenilor, stiluri noi de organizare instituțională pentru consolidarea și sprijinirea cercetărilor interdisciplinare, pe termen lung, inclusiv în țările în curs de dezvoltare, implicarea oamenilor de știință, a practicienilor și cetățenilor în stabilirea priorităților, crearea de cunoștințe științifice noi, evaluarea consecințelor posibile și testarea acestora în practică.

Deși în România există mai multe strategii la nivel sectorial și subsectorial care au legătură cu creșterea economică sustenabilă (de exemplu, *Strategia Guvernului României pentru dezvoltarea sectorului tehnologiei informației și Strategia națională pentru promovarea noii economii în implementarea Societății informaționale*), impuse mai ales de pregătirea procesului de aderare a țării la UE, până în prezent *nu există o strategie a dezvoltării durabile, de management integrat al resurselor naturale, energetice, materiale și informaționale*, adoptată de guvern sau parlament. Din acest punct de vedere, România contrastează cu situația țărilor membre ale UE, care implementează astfel de strategii,

paralel cu *Strategia Dezvoltării Durabile a UE*, elaborată în anul 2001 și îmbunătățită în 2005.

Chiar dacă elaborarea și consensualizarea unei astfel de strategii este dificilă din mai multe puncte de vedere, ea reprezintă un îndreptar absolut necesar pentru durabilitatea țării, inclusiv pentru vizibilitatea și încadrarea sa în context internațional.

Într-un studiu intitulat «*Strategiile naționale pentru dezvoltarea durabilă. Provocări, abordări și inovări în acțiuni strategice și coordonate*» (Swanson et al., 2004) se arată că dezvoltarea durabilă „forțează” reconcilierea ciclurilor electorale pe termen scurt cu planificarea și programarea pe termen lung, a scopului creșterii economice cu sustenabilitatea socială și ambientală, a avantajelor coerenței și coordonării politicilor cu mișcarea spre descentralizare.

4. REPERELE MANAGEMENTULUI STRATEGIC AL DEZVOLTĂRII DURABILE ÎN ROMÂNIA

În condițiile în care orizontul de timp al strategiilor sectoriale de creștere economică sustenabilă în România nu depășește termenul mediu, cu excepția unora vizând preluarea acquis-ului comunitar sau alte angajamente pe

plan internațional (Protocolul de la Kyoto etc.), managementul strategic în acest domeniu ar trebui să aibă în vedere următoarele:

– realizarea unui *mecanism de feedback* care să includă monitorizarea, învățarea și adoptarea pe baza unui *set integrat de indicatori* care să permită o analiză aprofundată a compatibilizării/compromisului (*trade-off*) dintre componentele economică, socială și de mediu, știut fiind că nu se poate „manageria” strategic decât ceea ce putem măsura;

– coordonarea dintre obiectivele strategiei (inclusiv măsurile subiacente) și bugetele consolidat și locale, respectiv regionale, pe perioade mai lungi de timp (multianuale) astfel încât strategiile dezvoltării durabile să nu rămână pe poziții periferice sau să fie neglijate, așa cum se întâmplă în prezent, în cazul României, dar și al altor țări, aceasta presupunând o mai mare implicare a ministerelor de profil;

– coordonarea și compatibilizarea obiectivelor și programelor la nivelurile macro și local (Agenda 21 locală), astfel încât politicile macro prodezvoltare durabilă să confere coerențe și eficiențe.

În figura 1 am prezentat relațiile, în ordine cronologică, ale managementului strategic al dezvoltării economice durabile pe care îl adoptă țările cu experiență în acest domeniu.

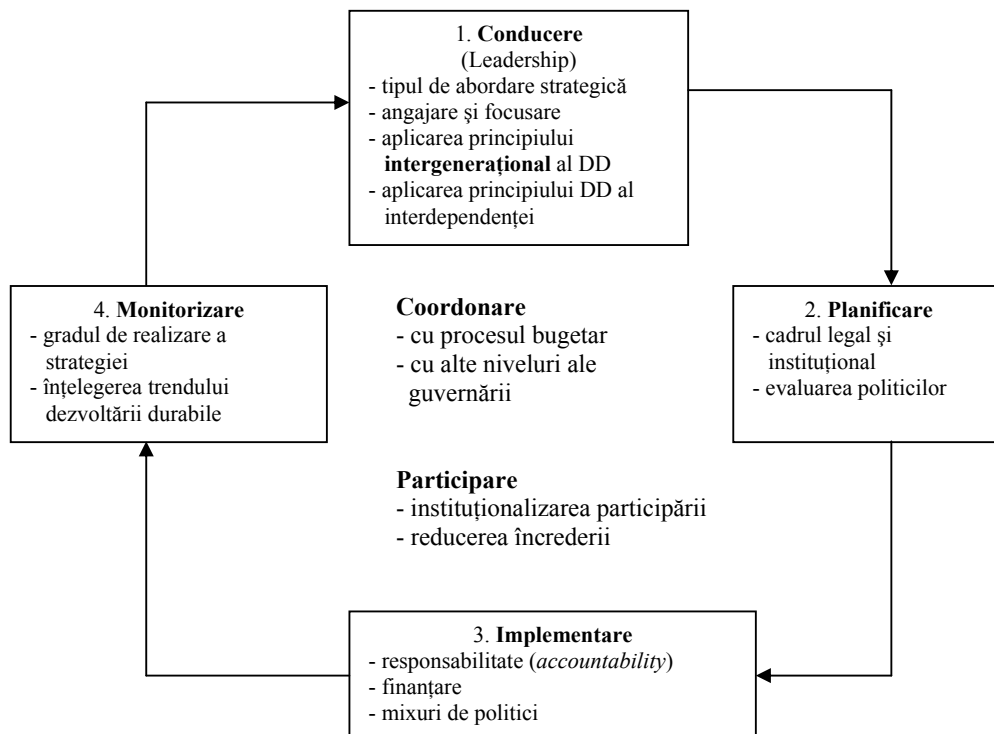

Fig. 1. Schema managementului strategic al dezvoltării economice durabile (după Swanson D. și alții, 2004).

Din analiza experienței mondiale în ceea ce privește *tipologia strategiilor dezvoltării durabile* se relevă următoarele categorii:

a) *strategia cuprinzătoare, multidimensională*, care să încorporeze într-un singur document și proces pilonii economic, social și ambiental ai dezvoltării durabile, în conformitate cu recomandările *Agendei 21* privind strategiile naționale ale dezvoltării durabile; de regulă, cea mai mare parte a țărilor atât dezvoltate cât și în curs de dezvoltare, au elaborat acest tip de strategie;

b) strategii ale dezvoltării durabile *pe domenii* sau probleme (apă, aer, eficiență, resurse, sisteme informaționale etc.), în care se stabilesc obiective și politici pentru un singur domeniu în contextul întregii economii;

c) *strategii sectoriale ale dezvoltării durabile* (de exemplu: transport, sănătate, educație etc.) care pot fi considerate substrategii ale strategiilor naționale;

d) strategiile dezvoltării economiei naționale, care integrează dezvoltarea durabilă în sensul includerii directe a aspectelor ecologice în procesul general de dezvoltare a țării din punctul de vedere al influențării reciproce dintre diferitele domenii și medii.

În multe țări, strategiile dezvoltării durabile nu sunt consacrate legal, oficial, printr-un for legislativ (parlamentul, guvernul etc.). În unele țări, însă, există un mandat legal pentru strategiile dezvoltării durabile la nivel parlamentar. În UE, de exemplu, există cerința de a integra problemele sustenabilității în politicile Uniunii (Art.6 al Tratatului Uniunii, hotărârile reuniunii țărilor UE de la Cardiff). Cadrul instituțional responsabil cu elaborarea, aprobarea și implementarea strategiei variază de la o țară la alta, dar oricum organismele specializate pe probleme de mediu (ministere, agenții, centre etc.) au început să joace *un rol tot mai mare*.

În încheiere, subliniem necesitatea elaborării și implementării unei strategii a dezvoltării economice durabile a României, pe o perioadă de cel puțin 20 de ani, care să țină seama de *resurse*, de *componentele sociale*, de *mediu* și *culturale* ale dezvoltării durabile, în contextul național și internațional, al integrării în UE și

al globalizării. Fără o astfel de strategie România va figura în statisticile, analizele și rapoartele ONU și ale altor organizații internaționale, în acest domeniu, cu „liniute” sau „...” ceea ce ne poziționează periferic ca vizibilitate și relevanță pe plan internațional.

BIBLIOGRAFIE

1. **Cămășoiu, C.** *Managementul organizației*, Editura BREN, București, 2005.
2. **Crocker, D.** *Criteria for Sustainable Development*, University of Arizona Press, Tucson, 2002.
3. **Gherasim, Z.** *Influențele tehnologiilor informației și ale comunicațiilor asupra dezvoltării durabile*, Buletinul AGIR, *Dezvoltarea durabilă*, București, Anul VII, nr.4, octombrie-decembrie 2002, p.4-10.
4. **Glenn W., Magraw D., Jr.** „*Principles and Approaches of Sustainable Development and Management for SAICM*”, Center for International Environmental Law, 2005.
5. **Rojanschi V., Bran Fl., Grigore Fl.** *Elemente de economie și managementul mediului*, Editura Economică, 2004.
6. **Swanson D., Pintér L., Bughea F., Volkery A., Jacob K.** *National Strategy for Sustainable Development. Challenges, Approaches and Innovations in Strategic and Coordinated Action*, Unigraphics Winnipy, Manitofa, 2004.
7. **Vasile, V., Zaman, Gh. (coord.)** *Dezvoltarea durabilă*, Editura Expert, București, 2005.
8. **Zaman, Gh.** *National Sustainable Development Strategy*, Romania CNI Coresi, Bucharest, 1999.
9. *** *Statement of the Friibergh Workshop on Sustainability Science*, Friibergh, Sweden, 11-14 October 2000.
10. *** *Our Common Future: The World Commission on Environment and Development* (The Bruntland Report), G. Bruntland, editor. Oxford Press, 1987.
11. *** *Stockholm Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment* (Stockholm Declaration) U.N. Doc.A/CONF 48/14 (1972).
12. *** UN General Assembly, *United Nations Millenium Declaration*, U.N. Doc.A/Res/55/2, 2000.
13. *** UNEP, Governing Council, *International Environmental Governance*, Decision SS.VII/1, Febr. 2002.
14. *** *World Summit on Sustainable Development*, Plan of Implementation, 2002.
15. *** *IISDnet Principles for SD*, www.iisd.org.